

ОСВІТА В ІНТЕРЕСАХ БЕЗПЕКИ І СТАЛОГО ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ: АКСІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

*Винничук Р. В.
м. Полтава*

Необхідність впровадження в загальну і професійну освіту системи теоретичних і аксіологічних знань про безпеку і сталий розвиток зумовлена суспільною потребою, що викликана підвищенням ризикованості сучасного суспільства, зростанням масштабів гуманітарних, технологічних і екологічних катастроф та необхідністю відповідної підготовки майбутніх поколінь.

На переконання багатьох науковців, освіта стає одним з провідних чинників сталого розвитку і безпеки суспільства. Це зумовлено такими провідними функціями освіти, як навчання і виховання молоді як свідомих громадян і професійних фахівців, що здатні вирішувати соціальні завдання зі збереження сталості та безпеки в розвитку суспільства і які складають основу соціального потенціалу України; формування ціннісної свідомості як світоглядної основи утвердження особистої життєвої стратегії; зберігання і трансляція історичних, духовних, культурних і соціальних цінностей, що мають консолідувальний інтеграційний вплив на український соціум; соціальна адаптація молоді; підготовка фахівців для сфери забезпечення національної безпеки.

Сучасна освіта, як слушно зазначає автор, повинна втілювати випереджаючу підготовку людини до розв'язання кризово-катастрофічних проблем і переходу на шлях сталого розвитку, містити функцію випереджувального розвитку і формування антикризової поведінки особи [2, 80]. Однією з головних задач випереджаючої освіти, на переконання дослідника, є формування у людини відповідальності за наслідки прийнятих рішень, як складової перетворюючого інтелекту. Завдяки колективному інтелекту, що випереджає розвиток, цивілізаційний процес може бути адаптованим до змін в навколишньому середовищі, забезпечуючи еволюцію глобальної космічної системи «людина–суспільство–природа» [4, 124–135].

На нашу думку, розуміння випереджаючої або превентивної освіти має осмислюватись набагато ширше й охоплювати всі питання, що стоять перед сучасною людиною в контексті її підготовленості до життя в майбутньому суспільстві. Варто погодитись з думкою В. Бриля, якій підкреслює, що дисциплінарна розрізненість знання і систем навчання знаходиться у протиріччі з комплексним характером завдань безпеки. Саме в орієнтації суспільства надії свідомого управління власним розвитком і полягає нова функція освітньої системи та її змісту, яка практично відсутня в сучасній освіті [3, 51–52].

Дійсно, комплексний підхід у підготовці фахівців, в інтересах безпеки й сталого розвитку має доповнюватися системою спеціальних і соціально-економічних дисциплін, що містять відповідні знання, необхідні для попередження небезпек і розв'язання проблем, з якими прийдеться зіштовхуватися людині як у повсякденному житті, так і в сфері професійної діяльності. Але тенденція поступового зниження ролі гуманітарних дисциплін, що останнім часом стверджується в системі української освіти, зведення ролі освіти до утилітарної цілі – підготовки вузькопрофільного спеціаліста як функціонального додатка певної системи, сприяє витисненню духовно-моральних і суто людських якостей прагматизмом сьогодення і орієнтацією на споживання.

Небезпека посилення моральної деградації в українському соціальному просторі, що проявляється у корумпованості влади, некерованому зростанні соціально-економічного розшарування суспільства, антиконституційному зниженні соціальних стандартів, погранні прав незахищеної частини населення і зубожінні, поширенні

наркоманії, алкоголізму, соціальних захворювань, зростанні девіації, за великим рахунком, є найбільш страшною і дійсною загрозою для нашої країни.

Посилення ролі гуманітарної складової в системі української освіти є потребою часу і має стати важелем у становленні суспільства на шлях сталого та безпечного розвитку. Будучи невід'ємною умовою сталого розвитку громадянського суспільства, загальна безпека визначається безпекою кожної людини і потребує посильної участі громадян в утворенні відповідних відносин.

Активна громадянська позиція кожної людини в сфері безпеки як універсального і системного суспільного явища є умовою загального безпечного життя, чинником сталого розвитку країни. Саме тому у підготовці людини до активної, осмисленої і професійної участі в діяльності, спрямованої на передбачення, попередження або подолання небезпек в суспільному житті, має значення виховна складова освіти (можливості якої все більше звужуються внаслідок витиснення виховної ролі викладача застосуванням інформаційних технологій, дистанційним навчанням, тестовими формами контролю). В процесі освіти в людині мають виховуватись насамперед моральні якості, що складають світоглядне ядро її свідомості як умови сталості психіки, морального індикатора здійснення вибору і вчинків людини. Гуманітарна освіта в інтересах безпеки і сталого розвитку має виховувати толерантне ставлення до іншої нації, культури, релігії та вміння наводити мости порозуміння, формувати почуття справедливого і гуманного ставлення при розв'язанні соціальних проблем і конфліктів, виховувати критичне і відповідальне ставлення до рішень і дій, вміння підпорядковувати дії, вчинки ідеалам добра, людяності, екологічності.

рунтованій системі цінностей, впровадження яких може зумовити сталий і безпечний розвиток. Тому методологічною основою нової парадигми освіти, на нашу думку, має бути аксіологія як система знань про цінності безпеки і сталого розвитку, а найважливішою змістовною складовою навчання, виховного і дидактичного процесу має стати відповідна система цінностей. Знання ціннісних основ сталого розвитку і безпеки є однією з умов формування відповідної культури в українському суспільстві [5, 133–134]. Вони мають складати аксіологічний зміст філософських і культурологічних дисциплін сучасної освіти. Методологічною підставою включення аксіологічних знань про регулятивний вплив на розвиток і безпеку суспільства є принципові положення аксіології про цінності як соціокультурні значущості, що відображають людські потреби і визначають напрям суспільного розвитку, виконують роль медіумів у соціальних комунікаціях та легітимуються через систему відповідних норм завдяки інституціалізації. Утворюючи ядро культури, цінності, що обумовлюють безпеку і сталий розвиток суспільства, складають аксіологічний зміст соціокультурного механізму самоорганізації суспільної життєдіяльності. У механізмі самоорганізації безпеки ціннісно-нормативна система виконує функцію «соціокультурного коду» нації, суспільства, цивілізації, людства, який «передає від людини до людини, від покоління до покоління надбіологічні програми, що регулюють соціальне життя» [3, 6]. У соціальному коді в символічній формі відображено успадковані історичні традиції, способи, стилі мислення, світосприймання, світоспоглядання та орієнтацій у природному і суспільному світі, що утворюють масив соціальних норм і ціннісних регулятивів.

Список використаної літератури

1. Андрущенко В. Філософія освіти XXI століття: пошук пріоритетів. Філософія освіти. 2005. № 1. С. 5–17.
2. Воронцова Т.В. Проблемне поле філософських досліджень превентивної освіти. Практична філософія. 2010. № 2 (36). С. 80–84.
3. Бриль В.М. Проблеми концептуального підходу до безпеки соціальних систем та освіти. Безпекотворення: питання теорії і практики та правові аспекти: зб. наук. праць. Спеціалізований випуск за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 16 лютого 2007 р. Ч.1. Київ. : вид-во

Європейського ун-ту, 2007. С. 50–61.

4. Горлинський В.В. Культура безпеки і сталого розвитку суспільства. Практична філософія. 2011. № 2 (40). С. 124–135.

5. Огнев'юк В.О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку Огнев'юк. Київ. : Знання України, 2003. 450 с.

АНАЛІЗ РАДИКАЛЬНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ РУХІВ НА ПРИКЛАДІ GUERRILLA GARDENING

*Дмитренко В. А.
м. Полтава*

Однією з головних умов безпеки людини є належна екологічна ситуація в оточуючому її просторі. Природозахисний рух виникає в Україні наприкінці 1980-х років у зв'язку з розпадом однопартійної системи в СРСР і загостренням уваги до екологічних проблем, пов'язаних із аварією на ЧАЕС. В умовах глобалізації та відкритості він орієнтується на програми і методи діяльності «зелених» рухів, котрі популярні в європейському політичному та соціокультурному просторі. Їхня поява припадає на 60-ті роки ХХ століття, коли потужно залунали голоси про серйозність екологічних проблем. Відзначимо, що на цій хвилі «зелені» партії здобули собі місця в парламентах багатьох європейських країн у тому числі й в Україні. Утім, вирішити екологічні проблеми вони не змогли, що викликало розчарування й призвело до появи напівзаконних радикальних екологічних рухів. Одним із них є «Guerilla Gardening».

На сьогодні задокументована діяльність цього руху понад тридцятьма країнами світу. З 2010-2012 років представники руху діють й в Україні. Тож стверджуємо, що діяльність представників «Guerilla Gardening» набуває глобальних масштабів, а, отже, вивчення їхньої програми, історії та методів важливе для розуміння екологічних рухів.

Назва «Guerilla Gardening» українською дослівно перекладається як «Партизанське садівництво». Хоча використовують й інші варіанти, як от «Зелені партизани» чи «Орден таємних городників». Немає єдиної точки зору, хто й де вперше застосував таке словосполучення. Найпоширенішою є версія, що його впровадив у загальний обіг австралієць Боб Кромбі [1].

Підпільні садівники уникають прямої конфронтації з владою й діють переважно таємно. В цьому вони нагадують графітерів. Інколи «садівники» вдаються й до відкритих акцій. Наприклад, 1 травня 2000 року в Лондоні антиглобалісти, анархісти та екологічні активісти провели акцію з озеленення Парламентської площі. Таке різноманіття пояснюється тим, що рух охоплює людей із різним соціальним статусом і неоднаковою мотивацією. Частина вбачає мету своєї діяльності в озелененні міського простору, частина вкладає в свою діяльність певну філософію, ще інші переймаються політичними складниками, наприклад, питаннями земельної власності чи протестом проти системи управління.

Переважно об'єктом діяльності «садівників» є покинуті споруди – найчастіше колишні промислові підприємства, занедбані міські території. Інколи таким об'єктом виступає приватна власність, яка, на думку членів руху, псує вигляд міста. У будь-якому випадку – це простір, на озеленення якого члени руху не мають законних прав.

Суть діяльності полягає в висіванні рослин в людних місцях. Для цього застосовують так звані «насінове бомби» – кулі, що складаються з суміші землі й глини із насінням всередині. Такі «бомби» непомітно кидають у ґрунт, йдучи пішки чи проїжджаючи на велосипеді. На бетонні поверхні (стіни, стовпи і таке інше) бризкають кефір, у який попередньо додають спори мохів. Оббризкування здійснюють у вигляді певного зображення. Переобладнують під горщики для квітів чи перетворюють на